



Προστασία και διαχείριση των υδάτων

Το νερό είναι απαραίτητο για τη ζωή του ανθρώπου, των ζώων και των φυτών, καθώς και για την οικονομία. Η προστασία και η διαχείρισή του υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα. Η οδηγία-πλαίσιο της ΕΕ για τα ύδατα θεσπίζει πλαίσιο προστασίας και αποκατάστασης καθαρού νερού στην ΕΕ και διασφαλίζει τη μακροπρόθεσμη βιώσιμη χρήση του. Συμπληρώνεται από ειδικότερη νομοθεσία, όπως η οδηγία για το πόσιμο νερό ή για τα ύδατα κολύμβησης, η οδηγία για τις πλημμύρες και η οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική, καθώς και από διεθνείς συμφωνίες.

Νομική βάση

Άρθρα 191 έως 193 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

Γενικό πλαίσιο

Το νερό δεν αποτελεί εμπόρευμα, αλλά κοινό αγαθό, και πρόκειται για πεπερασμένο πόρο που πρέπει να προστατεύεται και να χρησιμοποιείται με βιώσιμο τρόπο, από την άποψη τόσο της ποιότητας όσο και της ποσότητας. Τελεί, ωστόσο, υπό την πίεση ποικίλων χρήσεων σε διάφορους τομείς, όπως η γεωργία, ο τουρισμός, οι μεταφορές και η ενέργεια. Το 2012, η Επιτροπή δημοσίευσε το [προσχέδιο για τη διαφύλαξη των υδατικών πόρων της Ευρώπης](#), μια μακροπρόθεσμη στρατηγική που αποσκοπεί στην εξασφάλιση επαρκούς επιπέδου ποιοτικού νερού για κάθε θεμιτή χρήση μέσω της καλύτερης εφαρμογής της υφιστάμενης πολιτικής της ΕΕ για τα ύδατα, της ενσωμάτωσης των στόχων της πολιτικής για τα ύδατα σε άλλους τομείς πολιτικής, και της συμπλήρωσης κενών στο υφιστάμενο πλαίσιο. Προβλέπει τη θέσπιση από τα κράτη μέλη λογαριασμών υδάτων και στόχων όσον αφορά την αποδοτική χρήση του νερού, καθώς και την ανάπτυξη προτύπων της ΕΕ για την επαναχρησιμοποίηση νερού.

Επιτεύγματα

Η πολιτική της ΕΕ έχει θεσπίσει δύο βασικά νομικά πλαίσια για την προστασία και τη διαχείριση των γλυκών και των θαλάσσιων πόρων με μια ολιστική προσέγγιση με γνώμονα το οικοσύστημα, την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα και την οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική.

A. Οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα και ειδικές υποστηρικτικές οδηγίες για τα ύδατα

Η [οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα](#) της ΕΕ θεσπίζει πλαίσιο για την προστασία των εσωτερικών επιφανειακών, των μεταβατικών, των παράκτιων και των υπόγειων υδάτων. Έχει ως στόχο την πρόληψη και τη μείωση της ρύπανσης, την προώθηση



της βιώσιμης χρήσης του νερού, την προστασία και τη βελτίωση του υδάτινου περιβάλλοντος, και την άμβλυση των επιπτώσεων των πλημμυρών και της ξηρασίας. Ο συνολικός στόχος συνίσταται στην επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης για όλα τα ύδατα. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη οφείλουν να συντάσσουν τα επονομαζόμενα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού με βάση φυσικές γεωγραφικές λεκάνες απορροής ποταμών, καθώς και ειδικά προγράμματα μέτρων για την επίτευξη των στόχων.

Η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα υποστηρίζεται από πιο στοχοθετημένες οδηγίες, όπως η οδηγία για τα υπόγεια ύδατα, η οδηγία για το πόσιμο νερό και η οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης, η οδηγία για τη νιτρορύπανση, η οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, η οδηγία σχετικά με τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος και η οδηγία για τις πλημμύρες:

Η οδηγία για την προστασία των [υπόγειων υδάτων](#) από τη ρύπανση και την υποβάθμιση καθορίζει ειδικά κριτήρια για την αξιολόγηση της καλής χημικής κατάστασης, την αναγνώριση σημαντικών και διαρκών ανοδικών τάσεων και τον καθορισμό σημείων έναρξης αναστροφής των εν λόγω τάσεων. Όλες οι οριακές αξίες για τους ρύπους καθορίζονται από τα κράτη μέλη (με εξαίρεση τα νιτρικά και τα φυτοφάρμακα, τα όρια των οποίων έχουν ήδη καθοριστεί από ειδική νομοθεσία της ΕΕ).

Η [οδηγία για το πόσιμο νερό](#) ορίζει τα βασικά πρότυπα ποιότητας για το νερό που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση. Απαιτεί από τα κράτη μέλη να παρακολουθούν τακτικά την ποιότητά του με τη χρήση της μεθόδου των «σημείων δειγματοληψίας». Τα κράτη μέλη μπορούν να περιλαμβάνουν πρόσθετες απαιτήσεις ειδικά για την επικράτειά τους, αλλά μόνο στην περίπτωση που αυτό οδηγεί στη θέσπιση αυστηρότερων προτύπων. Η οδηγία απαιτεί επίσης την τακτική ενημέρωση των καταναλωτών. Επιπλέον, ανά τριετία πρέπει να υποβάλλεται έκθεση στην Επιτροπή σχετικά με την ποιότητα του πόσιμου νερού. Την 1η Φεβρουαρίου 2018, και σε απάντηση στην ευρωπαϊκή πρωτοβουλία πολιτών «Δικαίωμα στο νερό» (Right2Water), η Επιτροπή δημοσίευσε [πρόταση για την ανανέωση](#) της οδηγίας που θεσπίστηκε πριν από 20 χρόνια. Η αναθεωρημένη οδηγία θα επικαιροποιήσει τα υφιστάμενα πρότυπα ασφαλείας και θα βελτιώσει την πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό σύμφωνα με τις τελευταίες συστάσεις της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας. Επιπλέον, θα αυξήσει τη διαφάνεια για τους καταναλωτές όσον αφορά την ποιότητα και την παροχή πόσιμου νερού, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στη μείωση του αριθμού των πλαστικών φιαλών μέσω της αύξησης της εμπιστοσύνης στο νερό της βρύσης. Μια εκτίμηση της ασφάλειας των υδάτων βάσει ανάλυσης κινδύνου σε επίπεδο ΕΕ θα μπορούσε να συμβάλει στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση πιθανών κινδύνων για τους υδάτινους πόρους ήδη σε επίπεδο διανομής.

Η [οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης](#) στοχεύει στην ενίσχυση της δημόσιας υγείας και της προστασίας του περιβάλλοντος με τον καθορισμό διατάξεων για την παρακολούθηση και την ταξινόμηση (σε τέσσερις κατηγορίες) των υδάτων κολύμβησης και για τη σχετική ενημέρωση των πολιτών. Κατά τη διάρκεια της κολυμβητικής περιόδου, τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν δείγματα των υδάτων κολύμβησης και να αξιολογούν τη συγκέντρωση τουλάχιστον δύο ειδικών βακτηρίων μία φορά το μήνα σε κάθε τοποθεσία υδάτων κολύμβησης. Πρέπει να ενημερώνουν το κοινό μέσω «προφίλ υδάτων κολύμβησης», τα οποία θα περιλαμβάνουν για παράδειγμα πληροφορίες



σχετικά με το είδος της ρύπανσης και τις πηγές που επηρεάζουν την ποιότητα των υδάτων κολύμβησης. Υπάρχει τυποποιημένο σύμβολο για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με την ταξινόμηση των υδάτων κολύμβησης και την απαγόρευση της κολύμβησης. Κάθε χρόνο, η Επιτροπή και ο ΕΟΠ δημοσιεύουν συνοπτική έκθεση σχετικά με την ποιότητα των υδάτων κολύμβησης.

Με την [οδηγία σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος](#) θεσπίζονται όρια σχετικά με τις συγκεντρώσεις των 33 ουσιών προτεραιότητας, οι οποίες αποτελούν σημαντικό κίνδυνο για το υδάτινο περιβάλλον ή μέσω αυτού σε επίπεδο ΕΕ, και άλλων οκτώ ρύπων στα επιφανειακά ύδατα. Κατά τη διάρκεια επανεξέτασης προστέθηκαν 12 νέες ουσίες στον υφιστάμενο κατάλογο, ενώ θεσπίστηκε η υποχρέωση της Επιτροπής να καταρτίσει πρόσθετο κατάλογο ουσιών που θα παρακολουθούνται σε όλα τα κράτη μέλη (κατάλογος επιτήρησης) για την υποστήριξη μελλοντικής επανεξέτασης του καταλόγου των ουσιών προτεραιότητας.

Η [οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων](#) στοχεύει στην προστασία του περιβάλλοντος από τις αρνητικές επιδράσεις της απόρριψης αστικών και βιομηχανικών λυμάτων. Η οδηγία ορίζει ελάχιστα πρότυπα και χρονοδιαγράμματα για τη συλλογή, την επεξεργασία και την απόρριψη αστικών λυμάτων, εισάγει μηχανισμούς ελέγχου για την απόρριψη λυματολάσπης και απαιτεί τη σταδιακή παύση της απόρριψης λυματολάσπης στη θάλασσα.

Εξετάζονται νέοι κανόνες για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας με τη διευκόλυνση της επαναχρησιμοποίησης επεξεργασμένων λυμάτων για γεωργική άρδευση.

Η [οδηγία για τη νιτρορύπανση](#) αποσκοπεί στην προστασία των υδάτων από νιτρικά γεωργικής προέλευσης. Ένας συμπληρωματικός κανονισμός απαιτεί από τα κράτη μέλη να υποβάλλουν ανά τετραετία έκθεση στην Επιτροπή, η οποία να περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τους κώδικες ορθών γεωργικών πρακτικών, τις καθορισθείσες ευπρόσβλητες στη νιτρορύπανση ζώνες (NVZ), τα αποτελέσματα της παρακολούθησης των υδάτων, καθώς και περίληψη των προγραμμάτων δράσης. Τόσο η οδηγία όσο και ο κανονισμός στοχεύουν στην προστασία του πόσιμου νερού και την αποτροπή της ζημίας του ευτροφισμού.

Στόχος της [οδηγίας της ΕΕ για τις πλημμύρες](#) είναι η μείωση και η διαχείριση των κινδύνων που παρουσιάζουν οι πλημμύρες για την ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον, τις υποδομές και την περιουσία. Απαιτεί από τα κράτη μέλη να διεξαγάγουν προκαταρκτικές αξιολογήσεις προκειμένου να προσδιορίσουν τις λεκάνες απορροής ποταμών και τις σχετικές παράλιες περιοχές που διατρέχουν κίνδυνο και, στη συνέχεια, να καταρτίσουν χάρτες κινδύνων πλημμύρας και σχέδια διαχείρισης που να εστιάζουν στην πρόληψη, την προστασία και την ετοιμότητα. Οι ενέργειες αυτές πραγματοποιούνται σε συμμόρφωση με την οδηγία για το πόσιμο νερό και τα αντίστοιχα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού.

B. Πολιτική της ΕΕ για τις ακτές και τη θάλασσα

Η [οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική](#) αποτελεί τον δεύτερο περιβαλλοντικό πυλώνα της ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής της ΕΕ, ο οποίος δημιουργήθηκε με σκοπό να ενισχυθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της θαλάσσιας οικονομίας, σε συνδυασμό με την αποτελεσματικότερη προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Στόχος της οδηγίας είναι η επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων



έως το 2020, η συνεχής προστασία και διατήρησή της, και η αποτροπή τυχόν επιδείνωσης. Θεσπίζει ευρωπαϊκές θαλάσσιες περιφέρειες (της Βαλτικής Θάλασσας, του Βορειοανατολικού Ατλαντικού Ωκεανού, της Μεσογείου Θάλασσας και της Μαύρης Θάλασσας) και υποπεριφέρειες εντός των γεωγραφικών ορίων των υφιστάμενων περιφερειακών συμβάσεων για τις θάλασσες. Για την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης έως το 2020, τα κράτη μέλη πρέπει να αναπτύξουν στρατηγικές για τα θαλάσσια ύδατά τους με γνώμονα το οικοσύστημα, οι οποίες θα πρέπει να επανεξετάζονται ανά εξαετία. Ένας κανονισμός για την [ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών](#), επιπλέον, ορίζει τις αρχές του ορθού παράκτιου σχεδιασμού και διαχείρισης που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα κράτη μέλη.

Η καταστροφική πετρελαιοκηλίδα που προκάλεσε το Erika το 1999 ώθησε την ΕΕ να ενισχύσει τον ρόλο της στον τομέα της θαλάσσιας ασφάλειας και ρύπανσης με την [ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα \(EMSA\)](#), που είναι αρμόδιος, μεταξύ άλλων, για την πρόληψη και αντιμετώπιση της ρύπανσης που προκαλείται από πλοία, καθώς και για την αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης που προκαλείται από εγκαταστάσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου. Μια οδηγία σχετικά με τη [ρύπανση από τα πλοία](#) και τη θέσπιση κυρώσεων για παραβάσεις, καθώς και η [επικαιροποιημένη](#) εκδοχή της, έχουν ως στόχο να διασφαλίσουν ότι επιβάλλονται αποτελεσματικές και αποτρεπτικές κυρώσεις, που μπορεί να είναι ποινικές ή διοικητικές, στα πρόσωπα που ευθύνονται για απορρίψεις ρυπογόνων ουσιών στη θάλασσα. Η απόρριψη ρυπογόνων ουσιών από τα πλοία συνιστά ποινικό αδίκημα, αν τελείται εκ προθέσεως ή με βαριά αμέλεια και έχει ως αποτέλεσμα τη σοβαρή υποβάθμιση της ποιότητας του νερού.

Γ. Διεθνείς συμφωνίες σχετικά με τα περιφερειακά ύδατα

Στην Ευρώπη, η προστασία των θαλάσσιων υδάτων διέπεται από τέσσερις δομές διεθνούς συνεργασίας, τις επονομαζόμενες περιφερειακές συμβάσεις για τις θάλασσες, μεταξύ των κρατών μελών και γειτονικών χωρών με κοινά ύδατα: τη Σύμβαση OSPAR του 1992 (η οποία βασίζεται στις προηγούμενες συμβάσεις του Όσλο και του Παρισιού) για τον βορειοανατολικό Ατλαντικό· τη Σύμβαση του Ελσίνκι του 1992 για την περιοχή της Βαλτικής Θάλασσας· τη Σύμβαση της Βαρκελώνης του 1995 για τη Μεσόγειο (UNEP-MAP)· και τη Σύμβαση του Βουκουρεστίου του 1992 για τη Μαύρη Θάλασσα. Τα ποτάμια ύδατα της ΕΕ προστατεύονται από τη Σύμβαση για την προστασία του Δούναβη του 1996 και τη Σύμβαση για την προστασία του Ρήνου του 2009. Η διαπεριφερειακή περιβαλλοντική συνεργασία βάσει θαλάσσιων λεκανών ή λεκανών απορροής ποταμού έχει οδηγήσει στη δημιουργία αρκετών μακροπεριφερειακών στρατηγικών στην ΕΕ: τη στρατηγική για την περιοχή της Βαλτικής το 2009 (την πρώτη ολοκληρωμένη στρατηγική της ΕΕ για μακροπεριφέρεια)· τη στρατηγική για την περιοχή του Δούναβη (2011) και τη στρατηγική για την περιοχή της Αδριατικής και του Ιονίου (2014).

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Η πρώτη ευρωπαϊκή πρωτοβουλία πολιτών, η πρωτοβουλία «Right2Water», παρότρυνε τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη της ΕΕ να εξασφαλίσουν ότι όλοι οι πολίτες απολαύουν του δικαιώματος στην ύδρευση και την αποχέτευση, ότι η παροχή νερού και η διαχείριση των υδάτινων πόρων δεν υπόκεινται σε κανόνες εσωτερικής



αγοράς και ότι οι υπηρεσίες ύδρευσης εξαιρούνται από μέτρα ελευθέρωσης. [Σε συνέχεια της εν λόγω ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας πολιτών](#), το Κοινοβούλιο, με μεγάλη πλειοψηφία, κάλεσε την Επιτροπή να καταθέσει νομοθετικές προτάσεις για την υλοποίηση του ανθρώπινου δικαιώματος στην ύδρευση και την αποχέτευση, το οποίο προβλέπεται από τα Ηνωμένα Έθνη, και, εάν κριθεί σκόπιμο, για την αναθεώρηση της οδηγίας για το πόσιμο νερό, ώστε να αναγνωρίσει την καθολική πρόσβαση και το ανθρώπινο δικαίωμα στο νερό.

Υπογραμμίζοντας την απαραίτητη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία, το Κοινοβούλιο υποστήριξε σχέδια για την προώθηση της επαναχρησιμοποίησης του νερού για γεωργική άρδευση. Σε παρόμοιο πνεύμα, ενέκρινε σχέδια για τη βελτίωση της ποιότητας του νερού της βρύσης, ώστε να μειωθεί η χρήση πλαστικών φιαλών.

Στο [ψήφισμά του σχετικά με τη διεθνή διακυβέρνηση των ωκεανών](#), επισημαίνει ότι «η δημιουργία βιώσιμης θαλάσσιας οικονομίας και η μείωση των πιέσεων που ασκούνται στο θαλάσσιο περιβάλλον απαιτούν την ανάληψη δράσης για την κλιματική αλλαγή, τη ρύπανση από χερσαίες πηγές που πλήττει τις θάλασσες και τους ωκεανούς, τη θαλάσσια ρύπανση και τον ευτροφισμό, τη διατήρηση, διαφύλαξη και αποκατάσταση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας, καθώς και για τη βιώσιμη χρήση των θαλάσσιων πόρων». Στο πλαίσιο αυτό, «προτρέπει την Επιτροπή να στηρίξει τις διεθνείς προσπάθειες για την προστασία της θαλάσσιας βιοποικιλότητας, ιδίως στο πλαίσιο των συνεχιζόμενων διαπραγματεύσεων σχετικά με ένα νέο, νομικά δεσμευτικό μέσο για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε περιοχές εκτός της εθνικής δικαιοδοσίας» και «καλεί την Επιτροπή να προτείνει αυστηρότερη νομοθεσία προκειμένου να διασφαλιστεί η διατήρηση και η βιώσιμη χρήση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε περιοχές που βρίσκονται υπό τη δικαιοδοσία των κρατών μελών».

Tina Ohliger
05/2019

